

Col·lecció l'illa Roja de narrativa, 14
Els misteris d'Itàlia

Edicions Sidillà SL
La Bisbal d'Empordà 17100
info@edicionssidilla.cat
www.edicionssidilla.cat

Títol original: I MISTERI D'ITALIA by Dino Buzzati
© Dino Buzzati Estate. All rights reserved handled by
The Italian Literary Agency, Milan, Italy.
Publicat a Itàlia per Arnoldo Mondadori Editore, Milano.

Per mediació d'Ute Körner Literary Agent

© de la traducció: David Guixeras Olivet

© Il·lustració de la coberta: Montse Mayol

© d'aquesta edició: Edicions Sidillà

Impressió: Impremta Pagès, d'Anglès (la Selva)

Disseny: J. Pujadó

Correcció: Xavier Cortadellas

Primera edició: febrer 2023

Edicions Sidillà és soci protector d'Amics de la Bressola

La traducció d'aquest llibre ha rebut una subvenció de la
Generalitat de Catalunya

ISBN: 978-84-125747-6-0

Dipòsit legal: GI 88 2023

Tots els drets reservats. Si voleu fotocopiar parcialment
aquest llibre, feu-ho legalment contactant amb CEDRO:

932720445 o cedrocat@cedro.org

DINO BUZZATI

Els misteris d'Itàlia

Traducció de David Guixeras Olivet

edicions
Sidillà

La Bisbal d'Empordà, 2023

Sumari

- 8 ✿ Palpitacions a mitjanit: hi ha un fantasma al graner
- 18 ✿ Els racons estranys del Vènet
- 29 ✿ El caramel embruixat fa un vol de quatre quilòmetres
- 41 ✿ Per a la seva última pel·lícula Fellini ha tingut trobades paoroses
- 54 ✿ Un pintor que va morir fa 70 anys ha pintat un paisatge a Torí
- 68 ✿ Els nens concebuts avui seran tots mascles?
- 81 ✿ La història del nen fetitxe
- 90 ✿ «Check-up» en deu minuts de la senyora Pasqualina

- 103 ✿ El secret de l'almirall
- 114 ✿ Melinda, bruixa per força
- 123 ✿ Un divendres memorable
- 134 ✿ Així s'apareix la Mare de Déu
- 144 ✿ La bella endimoniada
- 153 ✿ Festa a la vil·la amb el mag
- 166 ✿ L'esperit al graner
- 175 ✿ El vident fica els peus a la galleda sobre
la data de la seva pròpia mort
- 185 ✿ Tres històries del Vènet
- 195 ✿ Es diu plat volador, el diable del nostre
temps
- 202 ✿ Ens hi hem de resignar: els plats
voladors no existeixen

Nota

Dino Buzzati (Belluno, 1906 – Milà, 1972), escriptor, periodista i pintor, és una de les firmes històriques de la històrica capçalera milanesa *Corriere della Sera*: hi va publicar durant més de quaranta anys. Els deu primers textos formen part de la sèrie «In cerca dell'Italia misteriosa», que va veure la llum l'estiu de 1965 al *Corriere* i que es va publicar en forma de llibre, juntament amb altres textos afins, a les *Cronache terrestri* (1972) i, sis anys més tard, al recull de Mondadori *I misteri d'Italia*. Aquest volum, del qual mantenim el títol i la seqüència de lectura,

que no és cronològica, aplega un total de dinou articles. L'únic que ja s'havia traduït al català és «Tres històries del Vènet», que forma part del volum *Les nits difícils*.

L'objectiu del treball de camp de Buzzati era documentar els enigmes «regionals» d'Itàlia, les romanalles folklòriques d'un país abocat a una modernització ferotge que menystenia els valors espirituals. El particular realisme màgic de l'escriptor del Vènet no podia restar indiferent a aquesta col·lisió.

Palpitacions a mitjanit: hi ha un fantasma al graner

Belluno, juliol de 1965

Sec al replà de l'escala i al meu costat, a terra, un candelero de llauna té l'espelma encesa. Davant meu, una porta de doble batent, lleugerament entreoberta.

És la porta del vell graner que hi ha al costat de la casa on vaig néixer. Al meu voltant, la nit a pagès, i els records.

D'aquí a uns minuts, a l'altre costat de la porta, reviurà l'esperit que freqüenta aquest graner des de temps immemorials.

Potser.

Un llibre bonic i curiós que es diu *Guide de la France mystérieuse*, publicat per Claude Tchou¹ —conté les llegendes de França, els monuments

1 François Caradec, Gérard Klein, Renaud Matignon i Sylvie Nussac. *Guide de la France mystérieuse*. París: Claude Tchou Éditeur, 1964, 1032 pp. [N. del T.]

enigmàtics, els monstres, els mags, els dimonis, els fantasmes, els tresors amagats—, m'ha fet venir ganes d'explicar alguns dels petits o grans misteris que també hi ha entre nosaltres. N'hi ha tants, en un país antic i insondable com és Itàlia.

I m'ha semblat oportú començar amb el lloc on vaig néixer. Aquí comença, de fet, la meva Itàlia, encara que es tracti d'un misteri petitó, del qual no han parlat mai ni els diaris ni les cròniques.

La Val Belluna² no és la típica terra de bruixes i fantasmes. La gent d'aquí no mostra gaire inclinació per la fantasia; el camp i els costers semblen acollidors.

Però les muntanyes amenacen. Llevat de l'Schiara i el Pizzocco, els cims no tenen tradició alpinística, i tanmateix són muntanyes estimbades, salvatges, de formes insòlites, amb tota una càrrega de món desconegut, figuracions romàntiques, roures decrepits, masos abandonats, ressons de trets d'escopeta llunyans, caminois que pugen

2 La Val Belluna (o Valbelluna) és una vall del Vènet que es troba a la província de Belluno i segueix el curs del riu Piave, de nord-est a sud-est, al llarg de cinquanta quilòmetres. Belluno és la ciutat natal de Dino Buzzati. [N. del T.]

i baixen per barrancs que tot d'una es perden en el no res, ponts malmenats, fums solitaris, vianants coixos, malastrucs malèvols, congostos deserts, esllavissades, roques inestables, cementiris abandonats, emboscats a la llum de la lluna.

A la planta baixa, mig enterrat, hi ha un celler llarg i vast, amb les tines tenebroses, les botes, els estris per fer el vi. A sobre, igual de gran, el graner. Encara més amunt, les golfes immenses. Ell és al graner.

Darrere meu hi ha les dues cambretes on viu la guardiana de la nostra casa. Es diu Maria Pia Orzetti, té uns quaranta anys i tothom la coneix, qui sap per què, com a Amabile. En aquesta hora dorm.

No és l'esperit de cap avantpassat, sinó simplement el d'un antic capatàs —dit també administrador o intendent— de començament del segle XIX. Però la diferència social no importa gaire. Fins l'últim dels aixafaterrossos, quan s'ha fet incorpori, té més rellevància que un arxiduc de carn i ossos.

Diu la llegenda que es deia Fontana, i diu també que estafava els amos i els altres pagesos quan

feia el recompte de les mesures de blat de moro. I que per això van condemnar-lo a romandre allà baix, en el lloc exacte de les seves malifetes. Fins quan?

De petit sentia a dir que sovint remenava entre els munts de grans i de panís i que feia rodar el cilindre de fusta amb què s'anivellen les faneques. Després se l'ha sentit cada vegada menys, com si es volgués afanyar a deixar-nos. (Bestieses, oi? Ridícules supersticions d'analfabets, és clar.)

Diuen que, de fet, els esperits de les persones traspassades perden vitalitat i consistència a mesura que passen els anys; que s'amagreixen, que minven, que es fan cada vegada més febles i subtils, fins que es dissolen del tot. Gairebé com si no fossin ànimes retingudes aquí sota pel càrrec dels pecats, sinó una empremta, una petjada, una traça, un motlle deixat per alguns éssers humans que, precisament per aquesta condició, amb el pas del temps s'allisa, es desgasta, s'anul·la.

Les 23.10. Estic sol. Els llums de les dues cambretes estan apagats. Havia dit a l'Amabile que vindria. M'ha preparat una cadira i una espelma, no ha fet broma amb la meva inspecció. Ella també hi creu, en aquestes històries, i diu que hi ha

nits que «aquell d'allà» fa una gran bellugadissa, sobretot a les golfes.

Però ara l'Amabile dorm. I la casa veïna, on vaig néixer jo, aquesta nit està tancada, deserta i fosca. A fora, un xim-xim de pluja moribunda s'enfila per la paret damunt els pàmpols de les parres. Un cotxe s'acosta i s'esvaneix: un brunzit apàtic de mosca.

Emanuele De Bona, marit de l'Amabile, va morir fa un mes i mig en un accident de motocicleta. Al meu costat, dues jaquetes seves pengen d'una perxa rústica: una de tela blava, l'altra de llana grisa. I al graner, poc més enllà de la porta, convenientment recolzada en un suport, la motocicleta fatal, mig tapada per una lona pietosa.

L'he vista fa poca estona, quan he entrat a inspeccionar l'habitació nua: a terra, just al centre del graner, un cove ple de blat de moro d'un gruix mitjà d'uns quinze centímetres. I, a més, dos cistells buits, una escombra de branquetes, la mesura amb el cilindre de fusta, res més. De l'ombra que projecten les dues jaquetes damunt de la paret, en surt en silenci un milpeus que camina horitzontalment cap a la paret.

Les 23.25. Sí, he estat força coratjós, potser temps enrere no hauria estat capaç de venir fins aquí tot sol, de nit; l'esperit del graner no és cosa de fer broma. Onze anys enrere, tal com faig avui, una nit de setembre, apostats en aquest mateix replà, també aleshores a la llum d'una espelma, el meu cunyat i jo, amb un gran palpitació, el vam sentir caminar.

Sense confusió possible, del fons de la gran habitació, un ésser humà va avançar sense pressa en direcció a la porta darrere la qual ens trobàvem nosaltres dos. Era un pas rítmic i feixuc, com de botes ferrades.

Tram-tram. Ara ja devia ser a no pas més de quatre metres.

—Obrim? —va preguntar el meu cunyat.

—Obrim —vaig dir, i ell es va aixecar amb l'espelma a la mà, es va acostar a la porta i va empenyer, impulsiu, el batent entreobert.

I les passes van cessar de sobte, i allà dins no hi vam veure ànima viva. Els munts i les saques de gra jeien immòbils al mateix lloc d'abans, aparentment adormits.

Les 23.31. El milpeus s'ha mogut a l'esquerra de la porta, ara penja del voladís del tram d'escala inferior.

El marc de la porta és fet de pedra arrebossada de color blanc, però a les vores, a còpia de passar-hi, de fregar-hi, de topar-hi durant tants anys, l'arrebossat ha desaparegut i hi brilla la pedra polida. Soroll de pluja, xim-xim damunt les fulles. Però és realment el soroll de la pluja? O és un altre soroll? Aquest xim-xim és a fora o a dins de la casa, o potser és a dins meu?

De vegades la flama de l'espelma, sense que hi hagués un motiu aparent, feia petits saltirons.

I el sentiment de la nit, tan fort i abrusador a la meva casa natal, poblada de rostres, de veus, de moments perduts per sempre; aquella subjecció solemne i antiga que puja per la sang a batzegades.

He sentit tocar les campanades de mitjanit des d'una església distant. He fet el cor fort, he apagat l'espelma, per temptar-lo. Però amb la mà dreta aferro la llanterna, preparat per saltar. L'oïda és una caverna on un mosquit causaria un estrèpit. Què està passant ara mateix al Vietnam? Potser tornen a la base les patrulles de la nit amb dos o tres homes menys? I com serà d'aquí a poca estona la posta de sol damunt les torres roents de Nova York?

Les 00.07. Un copet, sí, un petitíssim copet més enllà de la porta, allà al fons, però potser és

un cruixit banal, potser no és res, sí, segur que no és res. Un cotxe, un altre cotxe; cap a on corren a aquesta hora, on van?

Per la finestreta enreixada amb filferro del replà inferior s'endevina, entre dos pàmpols de la vinya boscana, la foscor del jardí, menys negra que no pas aquest negre de tinta que m'envolta.

M'ha semblat sentir un panteix rítmic somort; potser és l'Amabile que dorm. Esperit, si hi ets, fes-te sentir, he pensat intensament. N'hi hauria hagut d'haver prou. M'ha mancat el coratge de dir-ho en veu alta.

Les 00.17. Un trepig breu i apagat a sobre, suau. Ratolins. Ja no plou. Un gos llunyà que borda. La finestreta, des de sota, com dos ulls fluorescents.

Sí, sí, no hi pot haver confusió. Un pas. Un pas humà que s'acosta, una mica arrossegat, pesant. El soroll sord del cor desbocat amb l'ensurt.

Llavors ho entenc. I la por s'esvaneix. El pas no ve del graner, sinó que ressona darrere meu, des de les dues habitacions menudes de l'Amabile. És clar: l'Amabile, que ja estava avisada, s'ha llevat i em ve a veure.

D'aquí, doncs, el grinyol de la porta que tinc darrere meu. Encenc la llanterna, dirigeixo el raig de llum a la porta. Un dels batents s'obre una mica, amb un moviment lent. Més enllà veig una llenca de foscor. A l'Amabile no la veig, però sé que és ella que ha vingut a comprovar què passa.

—Sí, soc jo. Bona nit —dic. El batent es torna a tancar sense cap paraula. Un altre cop el pas arrossegat que s'allunya i es perd en el silenci.

Així s'ha trencat l'encanteri, banalment. Són les 0.46, ara ja és tard. Un avió altíssim que passa. D'on ve? On va? Un clic-clic que es repeteix tres o quatre cops a l'entrada, potser una gota. Adéu, vell esperit, també tu lentament consumit pel temps, símbol d'una edat feliç i difunta, de la infantesa remota, de les rondalles, de les paraules que vaig dir i que vaig sentir, dels déus benignes de la llar, dels vells que no vaig conèixer, del pare, de la mare, adéu.

Abans de marxar, l'endemà al matí, vaig passar a saludar l'Amabile. La porta del graner estava tancada.

—Amabile! Amabile! —crido.

El sol blanc i bellíssim resplendia damunt de l'herba encara perlada de tempesta; les munta-

nyes, tan nítides, eren més a prop. El cloqueig idiota de les gallines, un pagès que pica la falç amb el martell; el soroll metàl·lic s'estenia lluny.

L'Amabile ha tret el cap per la finestra.

—Ah, bon dia, senyor Dino. Així doncs, ahir a la nit no va venir? Vaig esperar-lo fins a les 11. Encabat, ja m'ho perdonarà, me'n vaig anar a dormir.

—Però després es va aixecar per comprovar si hi era, oi?

—Jo? Quan? M'ha de disculpar, sap?, estava tan cansada...

—Però si he sentit les seves passes, si he vist la seva porta que s'obria!

Va fer que no amb el cap:

—Oh, senyor Dino, a vostè li agrada fer broma.

Un gall darrerenc va cantar.